

להעיד אלא לכבוד ולפרסום הדבר. [ובאופן זה יתקיים השטר בשנים הראשונים]. וכן דעת הרמ"ה. ואולם אם חתמו לסירוגין, עד כשר ועד פסול ושוב עד כשר — פסול (ראשונים בשם גאון).

וכתב הרמ"ה שאם ידוע לנו שהקרובים הקדימו לחתום, אפילו בסוף השטר — פסול, כיון שהעדים החותמים מאוחר אינם אלא טפלים לראשונים, והרי עיקר העדות בפסול. וכן אם חתמו במעמד אחד, הרי נצטרפו זה עם זה להעיד ועדות כולם בטלה.

ב. נחלקו תנאים במקום אחר, האם גם בנמצאו עדים פסולים מכשירים בשאר, או דוקא קרובים [שכשרים להעיד במקום אחר]. ור"י ועוד ראשונים פוסקים שאין חילוק בדבר.

ג. כתב הרא"ש: היה רווח הפוסל את השטר, אין כשר במילוי חתימות אלא אם חתמו באותו יום, אבל מילאו ביום אחר — הריזה שטר מוקדם ופסול, שהלא בתאריך הכתוב בשטר עדיין לא היה לו תוקף.

וכתב רבנו יונה: אין כשר אלא אם מילאהו הלווה או המוכר או שמילא המלוה בציוויו, אבל אם הגיע ליד המלוה או הלוקח ומילאהו שלא על פי המתחייב — פסול. ואין נראה כן דעת הראב"ד ועוד, אלא כל שלא הגיע ליד בית דין, יש לו תקנה במילוי חתימות (ערא"ש ורשב"א).

דף קסג

רעו. מה דין השטרות דלהלן?

א. שטר שיש בו ריוח שורה או יותר בין חתימות העדים לאישור הדיינים.

ב. שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת.

ג. שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת.

א. רב הכשיר שטר שיש בו ריוח מרובה בין חתימות העדים לאישור הדיינים. ופרשו דבריו כגון שטייט (שם) ומלא את הריוח, אבל בלאו הכי חוששים שמא יזייף ויכתוב דברים וחתימות באותו ריוח. התוס' פרשו שהטיוט אינו אלא נקודות או קוים וכד', באופן שניכר שלא היה כתוב שם דברים אחרים ונמחקו, אבל אם מילא דיו, יש לחוש שמא היה כתוב שם שטר ומחקו עם העדים שבו וכתב למעלה דברים אחרים. ויש חולקים.

ורבי יוחנן אמר: אפילו ריוח שיטה אחת בין החתימות לאישור הדיינים — פסול, כי יש לחוש שמא יחתוך השטר ויכתוב בשורה הריקה ככל שבלבו וגם יזייף שתי חתימות באותה שורה. והרי אישור הדיינים מקיים את הזיוף.

א. הלכה כרבי יוחנן.

אין פסול לריו"ח אלא הקיום לבדו (חז"מ מו, לא).

נראה שאם מפורש בקיום שהעדים חתמו זה תחת זה — כשר, שכבר אין לחוש לשטר הבא בשיטה אחת עם עדיו (מבי"ט, מובא בש"ך שם).

ב. לפי תירוץ אחד בתוס', וכן נקטו כמה פוסקים, פסל רבי יוחנן אפילו טייט אותה שורה [כי שמא ב"ד לא חתמו אלא על הטיוט]. ולפי תירוץ אחר לא פסל רבי יוחנן אלא ללא טיוט [ויתכן שרב הכשיר בריוח שיטה אחת, כי באופן זה אין מקיימים אותו עפ"י האשרתא אלא מהעדים שבו. או אפשר שגם רב מודה לרבי יוחנן ואין ביניהם מחלוקת].

ב-ג. לדברי רבי יוחנן, שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת — כשר (שלא חילקו חכמים בין שטר גדול לשטר קטן (רשב"ם). וכן הלכה. ח"מ מה"ט). ובלבד ששני עדיו כתובים באותה שורה, אבל אם חתומים זה מתחת לזה, הרי זה כשטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת שפסול (כמו שאמרו לעיל שאין למדים משיטה אחרונה).

היו שני עדיו באותה שורה, ויש עדים נוספים בשורה אחרת — אין לקיים אותו מהעדים שלמטה אלא מהעדים שבאותה שורה, [כי יש לחוש שמא זייף כל אותה השורה, והעדים שלמטה חתומים על דברים שהיו כתובים למעלה, וחתכם].

כ"מ בסוגיא. ואולם אין הוכחה מהגמרא אלא באופן שהשטר קטן ואין גליון חלק למעלה, שאז יש לחוש לחיתוך, אבל אם מעל אותה שורה יש ריוח שורה ויותר, אין לחוש לחיתוך ו"ל דשפיר דמי לקיים מלמטה.

דפים קסג — קסד

רעז. א. מה דינו של שטר הבא הוא ועדיו על המחק?

ב. הוא על הנייר ועדיו על המחק.

ג. הוא על המחק ועדיו על הנייר.

א. אמר רב: שטר הבא הוא ועדיו על המחק — כשר ואין לחוש לזיוף, שהרי צריך לקיים החתימות. ואין לחוש שמא אחר שקיים חתימות העדים, מחק שוב דברי השטר וכתב דברים אחרים — כי אז היה ניכר שבמקום אחד נמחק פעמים ובמקום החתימות לא נמחק אלא אחת. [ואין לחוש שמא נתן פעם נוספת דיו במקום עדים ומחק כדי להיות שם שתי מחיקות — כי סובר רב אין העדים חותמים על המחק אא"כ נמחק בפניהם, ובאופן כזה לא היו חותמים העדים. אביי].

א. רב כהנא [דלא כרב טביומי] שנה הלכה זו בשם שמואל. ולדבריו צדדו בגמרא לומר שרב חולק ופוסל. ואולם לפי האמת אין צורך לומר שחולקים בדבר. וכ"מ בתוס'.

ב. לפי דעה אחת בתוספות, אין כשר שטר הבא הוא ועדיו על המחק אלא אם אין ריוח בין עד לעד כדי לכתוב 'אנחנו עדים...'/ שאם יש שם ריוח, יש לחוש שהיה השטר כתוב על הנייר ועדיו על המחק, והוסיפו 'אנחנו עדים...'/ כפי שצריך, ושוב מחק מלים אלו עם שאר דברי השטר וכתב מחדש.

ורייב"ם סובר שאין לחוש למחיקת 'אנחנו עדים...'/ כי אז יהיו באותו מקום שתי מחיקות וניכר השינוי אעפ"י שאין שם כתב.

שטר זה, בניגוד לשאר שטרות, אין מקיימים אותו על סמך אישור הדיינים הכתוב בו, כי יש לחוש שמא לאחר האישור מחק כל השטר עם העדים, וזייף הכל. אלא צריך לקיימו מן העדים שבו.

ב. שטר הכתוב על הנייר ועדיו על המחק — כשר. ובלבד שיכתבו העדים בין חתימותיהם 'אנחנו עדים חתמנו על המחק ושטר כתוב על הנייר'. אבל לא יכתבו כן למעלה מהחתימות או למטה, כי יש לחוש שימחק מלים אלו או יחתכן.

יש מכשירים בדיעבד גם ללא תוספת זו של העדים, כל שיש ריוח בין עד לעד (ע' בראשונים).

ג. הוא על המחק ועדיו על הנייר — פסול. ואפילו יזכירו זאת העדים בחתימתם — שמא ימחקו שנית ויכתבו